

המשוררת הערבייה היחידה בישראל היא נערה ברמלה

לדת שלו, ובאותו זמן הוא רוצה, אולי, לקחת משהו שלי. זאת אומרת, שאם יהיה לו טוב, יהיה לי רע, ולהיפך.

כל אלה היו מהשבות שעלו בה תוך קבלת מעין זהות חדשה, כתוצאה ממגע עם חברה חדשה שהגדירה אותה כערבייה. ואכן בשירים שלה יש הרבה מאוד געגועים אל התפוסים של יפו, אל חמש של יפו, והרי ליפו היא יכולה לנסוע מתי שהיא רוצה.

„בכל זאת אני מרגישה שזה לא שלי“ היא מסתבירה. „כשאני יושבת עם כל מיני אנשים בגדה, אנשים שמתגעגעים לארץ שלהם, אני מרגישה כמוהם. אני מרגישה את הגעגועים שלהם“.

סיהאם דאוד היא משוררת צעירה, השרה משרי ציון. היא שרה על הארץ בה יגן השקד והתומר, על נופת צוף ההרים, על סנסיני התמרים, על עמק השרון, הלבנון הישן, על הטל בחרמון, ועל דמעותיה המרות את עפר הרגבים, את ארץ כנען ומיבחר ההררים, את הכרמל וקריית היערים.

אלא שארץ ציון, עליה שרה סיהאם, אינה הארץ עליה שרו ביאליק או יהודה הלוי. זוהי ארץ אחרת, שבה צומחים תמרים ערביים, בה זורם ירדן ערבי, ועל גבעות הכרמל שלה מטפסים עציזית ערביים. זוהי ארץ ערב בית, אבל סמליה נשארו אותם סמלים: השמש, הרימון, הזית, השקד, נושאים לגעגועים של דורות, שקיבלו כאן גילגול חדש. „השקדים נפזרים בדמי / למען קנות נשיקה מעורי“; „לקחה השמש על גופי את / דיוקנה של יפו, משנה / את שמות רחובותיה, / ואת גווני התפורזים / יוצאים ממסמרים של דלת / ואין אני רואה עוד — / שמש...“

בשירים של סיהאם דאוד מתקשר האישי והכללי הלאומי באופן מאוד ברור. שירי האהבה הם שירי אהבה לגבר ולמולדת כאחד: „לא יטלו מהזיתים את ירקותם“ היא אומרת, „כי דימעתני כצבע עיניך / ירוי קה“; „הארץ נצחית כשמש, כיום / בילדות / דע את גופי / עתה הנני בין קווי ידך / קוראת את תווי פניך / מבקשת את מפתח בין טבעות עשןך / וגופי מיוסר / אראך רחוק... רחוק / כחלקת אדמתנו הי קטנה / ואני... קרבה! — — —“

„זה קשור אצלי יחד“ היא מסבירה, „כשיש לי חוויה עם מישהו, ואני רוצה לכתוב על זה שיר, אני שוכחת את האדם ואני שוכחת את האהבה. הם נשארים ברקע, ומתקשרים עם המולדת והגוף. לפעמים אפילו המולדת נעשית יותר חשובה מהאהוב. למשל, בשיר אחד כתבתי משהו כמו: „אני לא אככה כל זמן שהכרמל והזיתים יקרים לי יותר מהנשיקות שלך“.

בין הערבים בישראל יש כמה משוררים. אין משוררות. סיהאם דאוד היא היחידה. „האשה הערבית היא מסבירה זאת, „אין לה זמן לקרוא שירים, ובטח שאין לה זמן לכתוב שירים. בדרך כלל היא לא גומרת ביתספר תיכון, היא מתחתנת בגיל צעיר, יש לה הרבה ילדים, ויש לה הרבה עיסוקים בבית.“

סיהאם היא בת שבע-עשרה. אין לה בעל, אין לה ילדים, אין לה עיסוקים מקובלים. היא מסתובבת במיכנסי ג'ינס, מעלירות, שיער מפוזר, מופיעה בערביישראל, מפרסמת את שיריה בקשת ומוספים ספרותיים אחרים, היא לא נושאת עליה שום סימן למוצאה הלאומי, מילבד

אפשר להתליף אהוב -

„שכנות יהודיות באות ואומרות לאמא שלי: „אני אפילו לבתי לא מרשה לחזור בשתיים בלילה הביתה“, או אמא שלי אומרת להם: „אבל הבת שלך לא כמו סיהאם. היא לא צריכה לנסוע לערביישראל בגליל.“

סיהאם נמצאת בקונפליקט לא קל בין רגשות אישיים לרגשות לאומיים. „אני אישית לא מרגישה שום קיפוח“, היא מודה, „אין לי רגשינחיתות בין יהודים. כשאני מסתובבת עם אנשים, אני לא מבדילה בין יהודים לערבים. החברה הכי טובה שלי היא יהודיה. ואם יקרה לי ואני אתאהב ביהודי, אני אתחתן עם יהודי. אף עלפי שאני לא אתאהב אף פעם ממבט ראשון, ואני לא אתאהב במישהו שלא מכבד את חדיעות שלי.“

שמה: סיהאם. שבעברית פירושו חיצים. היא גדלה כישראלית לכל דבר, ועד מילחמת ששת הימים לא הרגישה עצמה כלל כערבייה. היא גרה בבית קטן ברמלה, ושם למדה בביתספר תיכון יהודי. החברים והחברות שלה היו יהודים, השפה שלה הייתה עברית, החומר הנלמד היה יהודי. „זה היה ביתספר לתלמידים מצטיינים מכל הסביבה“, היא מספרת. „לא הרגשתי כלפי יחס מיוחד. הדבר היחיד שהרגשתי, בהתחלה, היה התחשבות מיוחדת, וניסיון לעזור לי, כיוון שלא ידעתי טוב את השפה.“

„אף פעם לא שמעתי מילים כמו „ערבש“ או דברים כאלה. מלים כאלה שומעים רק מעדותהמורה. ובבית“

עד שהיא גילתה

פתאום שהיא ערבייה

היא עובדת כמתרגמת בין יהודים. היא מפרסמת את השירים שלה במוספים יהודיים וערביים כאחד. „את מה שיש לי להגיד אני אומרת לכולם“, היא מודה, „כולם שווים, אני לא מבדילה בין יהודי לערבי.“

ויחד עם זה היא שרה מעין קינות על הארץ החרוטה, מעין שירימחאה נגד מי שלקח מהזיתים את צבעם הירוק, ושינה את שמות רחובותיה של יפו. שירי נעז גועים לבית שנלקח, לתחיה מחודשת: „הלילה ארץ / וכשנחת ערפל על הנמל / וכשבוכים הבריות, העוננים, וידי האטומים המנפנות פרידה / מתאבדים אז פני הלבנה על החוף / והתחיה גוועת בעינינו כאשפתות / ואני מקוששת שאריות הציפייה מעל המדרכה, מעל האבן קות. / יעמוד לו הבית כאשר יעמוד — לעולם יצפה לאהבו.“

עד גיל 17 היא

סתובבה בין יהודים

הספר הזה לא היו כאלה. לא היה ברור לי כלל ההבדל בין יהודי לערבי.“

כל זה עד '67. הפגישה עם הקרובים במחנותהפלתי טים, אחרי המלחמה, שינתה לגמרי את כיווני ההזדהות שלה.

במלחמה עצמה היא יושבת עם שכנים יהודים במיקלט משותף, חיכתה יחד איתם לאות הארבעה, וקיוותה יחד עימם שהפצצות לא תגענה אליה. „הייתי אז בת 17“, היא מסבירה, „זה היה בשבילי כמו מישחק. לא חשבתי של מי הפצצות, לא חשבתי שנהרגים במילי חמה. רק אחרי המלחמה, כשפתחו את הגבולות, הלכתי למחנותהפליטים, ומה שראיתי שם השפיע עלי כל כך, שקשה היה לי להמשיך בלימודים. פתאום הרגשתי שאני שייכת להם.“

אך איך מחליפים מולדת?

„זאת לא סתירה שלי“, היא מסבירה, „זאת סתירה של כל הערבים הגרים במדינה. לא יודעים מה לעשות. מודהים עם הערבים, אבל גרים כאן, עם חברים יהודיים וחברות יהודיות, ולא יודעים איך לצאת מזה. רוצים שהפליטים יחזרו, כי יש שם קרובים שלנו ואחים שלנו, אבל אם יחזרו לא יהיה ליהודים איפה לגור. ולא יודעים עים מה להחליט. מחפשים פיתרון לסתירה, ולא מוצאים. חושבים שהפיתרון יהיה לגור יחד, אבל איך?“

כיצד מקבלת הסביבה הערבית בחורה צעירה, שדיין לא תחארה וכותבת שיריאהבה, ומסתובבת במיכנסי ג'ינס בחברה של יהודים וערבים כאחד? „ברור שהתורים שלי רוצים שאני אתארח, אבל הם לא מעזים להגיד לי את זה. נכון שבהתחלה זה היה קשה לי, אבל עכשיו, אחרי שהתורים שלי שמעו מכל מיני אנשים על השירים שלי, הם מקבלים את זה שאני לא כמו כל בחורה.“

באותו זמן היא גם החלה קוראת שירה ערבית (בעיי קר: מחמד דרוויש) וכותבת שירה ערבית. „בהתחלה לא ידעתי בכלל אם מותר לי. אני הרגשתי אחרת, לא תמיד אמרו לי: את ישראלית, את לא ערבייה. לא ידעתי אם מותר לי בכלל להזדהות עם ערבים.“

„אבל בלי שאבד על זה, התחלתי להרגיש שביאליק הוא לא שלי, והישראלים לא בדיוק אני, והעברית לא שפה שלי. כי ביאליק כותב על העם שלו. חושב על המור“